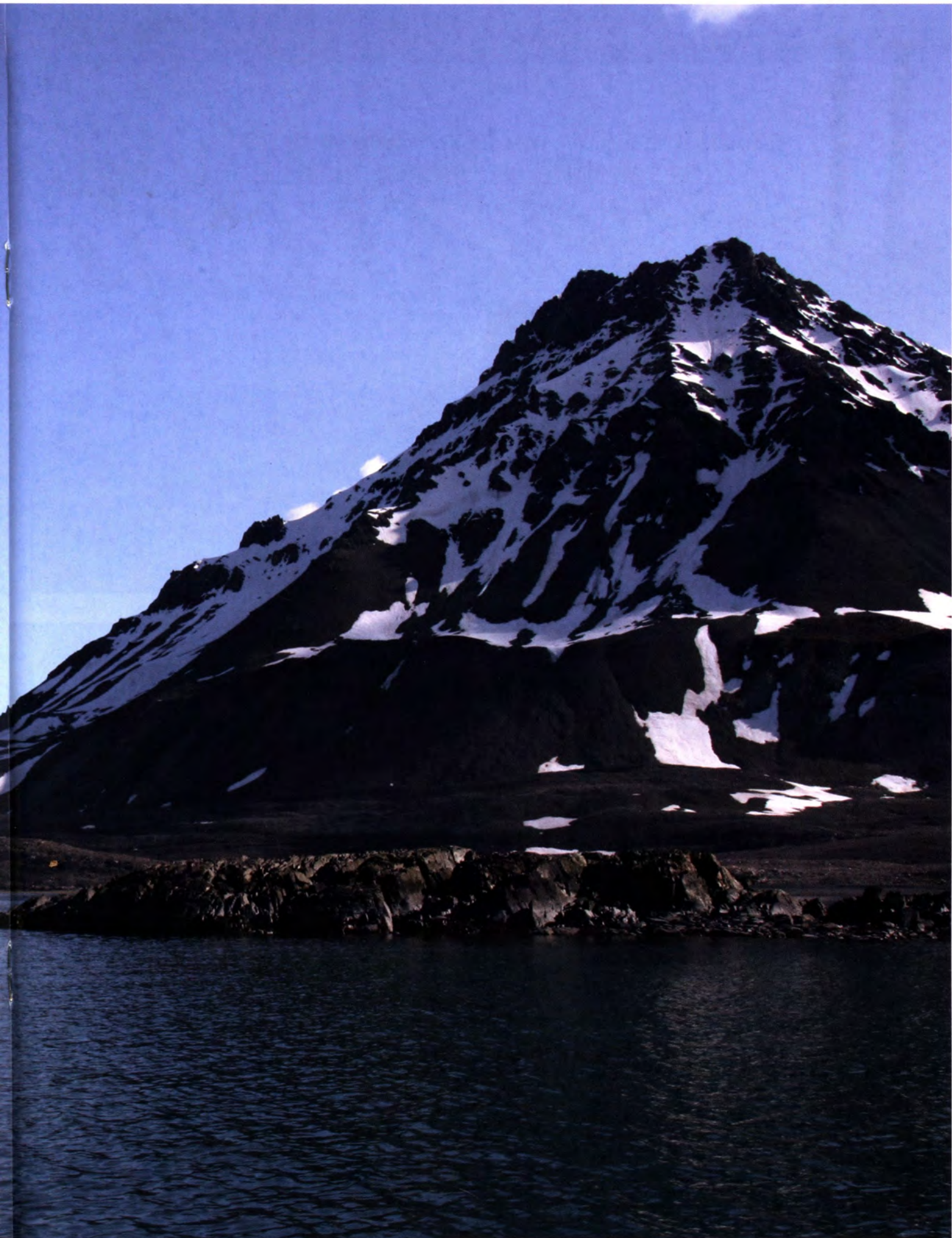


Brief uit Spitsbergen

Bij de doop van de *Nehalennia*, een jaar geleden, verklaarde schipper Willem Scholtes al dat hij grote reizen wilde maken met zijn hoogaars. Hij heeft woord gehouden: nog nooit is een platbodem zo noordelijk geweest. Willem schreef ons een brief over zijn ervaringen.

Door Willem Scholtes Foto's Saar den Boogert-Scholtes







Willem en Hugo Kerckhoffs kijken uit over de verlaten Russische mijnstad Piramiden



Voor anker in Virgobukta onder het eiland Dankoya

‘Alleen gewapend met een seinpistool en een grootkaliber geweer kan je hier de kant op’

‘Varende in de Forlandsundet ter hoogte van St. Johnsforden zit ik nu in de roef te schrijven. Buiten is het 6 graden met lichte regen en lage bewolking; zeer grijs. We varen op de motor van Trygghamna (Safe Harbour) in Isfjorden naar Ny-Alesund in Kongsfjorden, ongeveer 80 zeemijl. Van de twee maanden dat we Svalbards wateren bevaren – Svalbard is de naam van de hele archipel, terwijl het hoofdeiland Spitsbergen heet – hebben we, meestal vanwege gebrek aan wind, welgeteld twee dagen gezeild. De gletsjers glijden aan ons voorbij en het begint bijna gewoon te worden om in dit gebied te varen. Maar op het log staan inmiddels 3000 geklokte mijlen vanaf het vertrek uit Nederland.

Willem Barentsz ontdekte in juni 1596 de noordwestkust van wat hij Spitsbergen noemde. Alles aan deze eilandengroep is woest en onherbergzaam. Aan land is het gevaarlijk vanwege op mensen jagende ijsberen. Het voelt dan ook zeer unheimisch om te bedenken dat je als prooi gezien wordt; zeker voor een jager zoals ik. Alleen gewapend met seinpistool en grootkaliber geweer kan je hier de wal op, en zelfs dan is het spannend: achter elke rots of in elk greppeltje kan een beer op de loer liggen, klaar om je te bespringen. Ook kan het gevaar vanaf het water komen. Ijsberen zijn heel goede zwemmers, en ze kunnen dus tussen jou en je rubberboot op het landingspunt komen. Dan ben je werkelijk de sjaak...

We varen met een gids aan boord die normaal op cruiseschepen werkt als leidinggevende van het gidsenteam; een bijzonder mens met heel veel kennis van de flora en fauna van Svalbard. Ik leer veel van hem, en het wordt me duidelijk hoe zorgvuldig je hier met alles moet omgaan. Wanneer je in deze omgeving je aandacht verliest en fouten gaat maken, kan het makkelijk iemands leven kosten. Aan land moet je bijna ogen in je achterhoofd hebben.

We volgen een hele procedure als we als groep aan wal gaan: eerst vaart de bootman met de rubberboot langs de wal heen en weer, zeker twee mijl de ene kant op en dan nog twee mijl de andere kant uit, alvorens we met z'n zessen in de rubberboot gaan. Gids als eerste eruit om zijn geweer klaar te maken, en die verkent vervolgens de omgeving om deze dan veilig te verklaren. Daarna – op de bootman na – iedereen uit de rubberboot om te doen wat het plan is. De rubberboot blijft in de buurt en scant de zee en de wal op eventueel gevaar. Op de *Nehalennia*

blijft de ankerwacht staand op de roef eveneens de wal scannen met een verrekijker.’

Change of plans

‘Hoe ik hier ben beland? Ziekte van Lyme was in eerste instantie de reden om in mijn varensleven een nieuwe weg in te slaan. *Alpha*, mijn mooie Bristol Channel Pilot Cutter (die nu te koop staat bij Sandeman Yacht Brokerage) kon ik niet meer zeilen, dus ik moest op zoek naar iets anders. Dat was misschien wel een van de moeilijkste beslissingen in mijn leven. Na veel zoeken kwam uiteindelijk de beslissing om *Nehalennia* te bouwen. Ook al omdat ik Lyme onder controle kreeg en dus weer aan zeilen durfde te denken, alleen dan comfortabeler en makkelijker.

De Noordwest-passage, dat was m'n droom. Totdat mij berichten bereikten van vervelende Amerikaanse *border patrol*-schepen, aan de westkust van Groenland nota bene! Daar had ik helemaal geen zin in. Harde wind, hoge zeeën en kou kan ik goed hebben, maar Amerikanen die zich van alles aanmeten zitten in mijn allergiehoek. Zeken naar een goed alternatief leverde Spitsbergen op.

Toen ik dat wereldkundig had gemaakt, leverde die keuze meteen iets moois op. De man van mijn bonusdochter is kunstschilder en wilde een tocht naar Spitsbergen maken om schilderijen (en een documentaire) te maken vanaf dezelfde plekken als de Franse schilder Louis Tinayre deed in 1906. Deze Tinayre (1861-1942) schilderde gletsjers in opdracht van de toenmalige prins Albert I van Monaco. Hiermee zou ook een ander deel van mijn droom binnen handbereik komen: namelijk een fonds om ex-gedetineerden de kans te geven mee te zeilen en mogelijk opleidingen te laten volgen. Dat fonds zou dan al een eerste storting ontvangen vanuit deze expeditie. Dit jaar staat dus in het teken van de verkenning van het gebied, zodat we er dan volgend jaar met een filmploeg naartoe kunnen.’

Onzekeer

‘Hoe onze reis verliep? Al snel bleek dat onze eerste bestemming, Stavanger, recht in de wind lag. We weken daarom uit naar Kristiansand. Veel deiningen vaak alleen maar de fok omhoog als slingerzeil. Langs de Noorse kust verder omhooggekropen via de binnenroute en sommige stukken buitenom, zoals rond Stadlandet. Buitenom was hier een uitdaging vanwege zeer ruige omstandigheden.



Trygghamna, de fjord tegenover Barentsburg



Willem op ijsberenwacht

‘En dan het gegrom van die *ijsmassa*... Letterlijk gegrom! Alsof de *trollen* je angst willen aanjagen’

Veel kruiszeeën door wind van ver weg en dichtbij. Ze botsen tegen de kliffen en worden dan weer teruggekaatst de zee in. Op de kaart staat duidelijk de waarschuwing ‘*Dangerous waves*’ en dat is niet voor niets: nog niet zo lang geleden kwam hier een groot cruiseschip in de problemen. Zo ook ten zuiden van Kristiansund, in de Hustadvika, waar je kunt kiezen voor de route vlak langs de kust tussen de rotsen door of buitenom (zo’n 25 mijl langer). Nu overviel me toch een vorm van onzekerheid. Is het schip wel geschikt voor dit soort omstandigheden? Wat als de motor hier uitvalt? Want: te weinig wind om te zeilen en te diep om te ankeren. (Althans voor ons, omdat we maar 100 meter ketting hebben en waterdieptes al snel tussen de 50 en 100 meter zijn.) De zeeën waren hier zo’n twee meter, aangevuld met grondzeeën door oplopende dieptes en rotspartijen. We vervolgden onze route met samengeknepen billen, helemaal niet op ons gemak. Uiteindelijk besloten we om toch naar buiten te steken en de ruimte te kiezen. Volgende keer blijf ik ver uit de Noorse kust!

Het weer speelde ook niet mee omdat er regelmatig sneeuwbuien overkwamen. Tot overmaat van ramp stopte de stuurautomaat ermee. Omdat we maar met z’n drieën waren eiste dat een zware tol van ons uithoudingsvermogen; ook al omdat het regelmatig onder nul was. En binnendoor? Onverwacht – misschien had ik een achterhaald beeld van de Noorse kust – bleek dat vaak onaantrekkelijk vanwege alle zalmkwekerijen met hun stank van dooie en rotte vis en de vele locaties met zware industrie ten behoeve van de windparken en olie- en gasindustrie. Zoals gezegd konden we weinig zeilen: er was óf geen wind, óf tegenwind. Maar de motor deed het goed en we schoten redelijk op. De Noorse kustwacht zorgde wel voor veel bureaucratische rompslomp: we moesten van tevoren per mail aanvragen waar we wilden ankeren en hoe laat. Pas bij schriftelijke toestemming mochten we ergens ankeren, mits we ons elke twaalf uur meldden. Dit alles omdat we groter zijn dan 20 meter en zwaarder dan 50 ton. *So much* over de Noorse kust en fjorden.

Diep geraakt

“Lieve Willem, je hebt je droom waargemaakt!” zegt een goede vriendin ontroerd aan de telefoon als ik haar foto’s stuur. “22 jaar geleden wilde je al op eigen kiel naar het noorden en je hebt het volbracht!” Ik hoor haaraan terwijl ik achter het roer sta en de Trygghamna-fjord instuur, een zijtak van de Isfjorden. Het raakt me diep, vooral omdat ik het na twee maanden hier al bijna gewoon begon te vinden. En dat is het natuurlijk niet, nooit. Alles is hier

pure oerkracht. De koude, dat onherbergzame landschap met overal ijs en sneeuw. Ik dacht dat ik wel wat gewend was na al mijn tochten rond Schotland en mijn reizen over de hele wereld, maar dit...

De ruigte van de natuur verrast me steeds weer. Bijvoorbeeld wanneer we dicht bij een gletsjer komen en de enorme kracht ervaren die van zo’n ijswal uitgaat. Als je de ijsmassa nadert, daalt de temperatuur zomaar vijf tot tien graden – en dan het gegrom van die ijsmassa... Ja, letterlijk gegrom! Alsof de trollen je angst proberen aan te jagen. Onweer is als natuurkracht ook indrukwekkend, maar zo’n ijsmassa gaat nog iets verder. Duizenden tonnen ijs die constant in beweging zijn. Af en toe een knal, alsof er een bom ontploft en dan breekt er weer een stuk af met een behoorlijke golf als resultaat. We liggen vaak voor anker in de buurt van gletsjers en je hoort ze de hele nacht werken en bewegen. Het is hier zo duidelijk dat de opwarming van de aarde plaatsvindt. Het terugtrekken van de gletsjers is zichtbaar bij elk bezoek.’

Ontmoeting

‘We hebben het noordelijkste punt van Spitsbergen bereikt, na nóg een avontuur. In Magdalenafjord lagen we geankerd in een beschutte kom, goed beschermd tegen de swell van buiten en een stevige bries. We hadden alleen geen rekening gehouden met het ijs. De volgende morgen werden we wakker door een enorm kabaal rond het schip. Honderden kleine *growlers* schoven ons baaitje in en dreigden ons in te sluiten. Heel voorzichtig zijn we anker op gegaan en manoeuvreerde ik *Nehalennia* door het ijs. (Tenslotte laat ik m’n antifouling graag intact!) Dan worden we opgeroepen door de *Serinissima*, een mooi klein cruiseschip (ja, die bestaan ook): of we al weten dat de mogelijkheid bestaat dat er een ijsbeer rondloopt. Met de hoorn van de marifoon aan m’n oor kijk ik naar buiten en wat zie ik? Een levensgrote ijsbeer die hongerig naar ons aan het gluren is! Je leest erover, je hoort erover en dan sta je toch ineens oog in oog met zo’n beest! Mijn neef zei ooit eens, bij het zien van een grote rottweiler aan boord van een visserschip: ‘Ik hoop dat hij al ontbeten heeft...’ Ik voel de energie van dit roofdier in de lucht hangen. Ter verhoging van de mystiek sneeuwt het ook nog een beetje.

Amsterdam Oya, helemaal in het noorden van Spitsbergen, is het noordelijkste punt waar we geweest zijn; op 79° 43’, 996 N en 010° 56’, 743 E. Daar nemen we een ‘Polar Dip’. Maar niet nadat we eerst de omgeving goed verkend hebben op zwemmende ijsberen.’ 